

СЕКЦІЯ 3 МІЖНАРОДНЕ ПРАВО; ПРАВО ЄС; ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОНАВСТВО

УДК 341.384:346.9:347.53

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2024-1-4>

РЕАЛІЗАЦІЯ ВНУТРІШНІХ РЕПАРАЦІЙНИХ ІНІЦІАТИВ ЗА УЧАСТЮ НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ УКРАЇНИ У ВИПАДКАХ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Міщук Інна Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін
Національного університету водного господарства та природокористування
i.v.mishchuk@nuwm.edu.ua
orcid.org/0000-0002-1491-161X

Киричук Богдана Сергіївна,
здобувач освіти 4-го року навчання
Навчально-наукового інституту права
Національного університету водного господарства та природокористування
kyrychuk_p20@nuwm.edu.ua
orcid.org/0000-0002-0898-0504

Нині одним із найскладніших завдань у правовому, політичному та економічному аспектах становлення України залишається юридична можливість отримання потерпілими сторонами морального та матеріального відшкодування за збитки, завдані під час російсько-української війни. Нетиповість підстав завдання шкоди, а саме ведення активної фази бойових дій, а також специфічність особи відповідача унеможливають ефективне використання звичних механізмів відшкодування завданих збитків.

У розрізі цієї проблематики авторами статті **визначено мету** – комплексно дослідити сучасні правові інструменти національного спрямування, з використанням яких громадяни України, зокрема фізичні та юридичні особи, мають можливість відновити порушені права та отримати належні відшкодування. Для виконання поставленої мети автори детально вивчають правову природу концепції судового імунітету, його види, а також особливості й порядок застосування у разі притягнення РФ до юридичної відповідальності.

Методологічну основу дослідження становить система загальнотеоретичних (методи абстрагування, дедукції, індукції, аналізу, а також системний підхід) і емпіричних методів (метод порівняння), які сприяють повноцінному висвітленню та об'єктивному аналізу предмета дослідження – внутрішніх репараційних ініціатив, ефективність яких забезпечується національними судами України.

Висновки. Авторами визначено, що першим із можливих національних засобів реалізації репараційних ініціатив є звернення до суду з цивільним позовом у межах кримінального провадження. Водночас видається, що громадянам України буде вкрай важко з використанням інструментів кримінального провадження домогтися винесення обвинувального вироку. Виняток з цих справ становить відкриття кримінального провадження проти військовослужбовців Російської Федерації або будь-яких інших представників окупаційної адміністрації, винність яких доведена у встановленому законом порядку. За таких умов найбільш оптимальним варіантом для фізичних осіб буде звернення до суду на підставі правил цивільної юрисдикції, а для юридичних осіб – у межах господарського процесу.

Ключові слова: збройний конфлікт Російської Федерації та України, механізм присвоєння репарацій, цивільний процес, господарський процес, відшкодування матеріальної і моральної шкоди.

IMPLEMENTATION OF DOMESTIC REPARATIONS INITIATIVES WITH THE PARTICIPATION OF NATIONAL COURTS OF UKRAINE IN CASES OF COMPENSATION FOR DAMAGES CAUSED DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Mishchuk Inna Volodymyrivna,
Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Constitutional Law and Sectoral Disciplines
National University of Water and Environmental Engineering
i.v.mishchuk@nuwm.edu.ua
orcid.org/0000-0002-1491-161X

Kyrychuk Bohdana Serhiivna,
4th year student at the Educational and Research Institute of Law
National University of Water and Environmental Engineering
kyrychuk_p20@nuwm.edu.ua
orcid.org/0000-0002-0898-0504

Today, one of the most difficult and important tasks in the legal, political and economic aspects of Ukraine's development as a European state is the legal possibility for the injured parties to obtain moral and material compensation for damages caused during the Russian-Ukrainian war. The atypical nature of the grounds for the damage, namely the active phase of hostilities that led to damage and/or destruction of movable and immovable property, as well as the specificity of the defendant, make it impossible to effectively use the usual mechanisms for compensation for damages.

In the context of this issue, the authors of the article aim at a comprehensive study of modern national legal instruments which can be used by citizens of Ukraine, including individuals and legal entities, to restore their violated rights and obtain appropriate compensation. To achieve this goal, the author examines in detail the legal nature of the concept of judicial immunity, its types, as well as the specifics and procedure for its application in the event of bringing the Russian Federation to legal liability.

The methodological basis of the study is a system of general theoretical (methods of abstraction, deduction, induction, analysis, and a systematic approach) and empirical methods (the method of comparison) which contribute to a full coverage and objective analysis of the subject matter of the study – domestic reparations initiatives, the effectiveness of which is ensured by the national courts of Ukraine.

Conclusions. The author determines that the first of the possible national means of implementing reparations initiatives is to file a civil claim with the court within criminal proceedings. At the same time, it is believed that it will be extremely difficult for Ukrainian citizens to obtain a guilty verdict using the tools of criminal proceedings. The exception to these cases is the opening of criminal proceedings against the military personnel of the Russian Federation or any other representatives of the occupation administration whose guilt has been proven in accordance with the procedure established by law. In such circumstances, the best option for individuals would be to go to court under the rules of civil jurisdiction, and for legal entities – within the framework of commercial proceedings.

Key words: armed conflict between the Russian Federation and Ukraine, mechanism for awarding reparations, civil procedure, commercial procedure, compensation for material and moral damage.

Вступ. Збройна агресія Російської Федерації (далі – РФ) проти України демонструє систематичне нехтування законами та звичаями війни. Численні вбивства цивільного населення, знищення і пошкодження державного майна, а також майна окремих фізичних і юридичних осіб, руйнація сталих торговельних зв'язків, часткова економічна блокада України, заподіяння шкоди земельному фонду й довкіллю – це далеко не повний перелік тих протиправних діянь, які принесла в Україну збройна агресія держави-терориста. З огляду на це твердження проблема відшкодування збитків, завданих під час збройної агресії РФ, виступає одним із найбільш гострих питань для сучасного суспільства не лише України, але й усього світу.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичну й практичну основу цього дослідження становлять праці багатьох вітчизняних та зару-

біжних учених, зокрема, А. Боксгорн, Б. Блека, А. Бучинської, Л. Ванслебена, Л. Василенко, І. Голубенко, В. Литовченка, Д. Спесівцева, О. Старчук, Є. Тейзе, К. Шпак та В. Янишен. Поряд з цим, віддаючи належне напрацюванням дослідників, зауважимо, що увага більшості з перелічених науковців була приділена вивченню суто теоретичних питань щодо відшкодування збитків без достатнього дослідження практичної сторони цього питання (зокрема, без наведення і аналізу конкретних справ, вирішених у період воєнного стану).

Мета статті – комплексно дослідити сучасні правові інструменти національного спрямування, з використанням яких громадяни України, зокрема фізичні та юридичні особи, мають можливість відновити порушені права та отримати належні відшкодування.

1. Дослідження концепції абсолютного й обмеженого судових імунітетів держави

У контексті Європейської конвенції про імунітет держав від 16.05.1972 та Конвенції ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності від 02.12.2004 передбачається принцип «*par in parem non habet imperium*», який дослівно перекладається як «рівний над рівним влади не має» та позначає часто вживане сьогодне поняття «судовий імунітет» (Council of Europe, 1972; The UN General Assembly, 2004). Чинне законодавство України, зокрема ч. 1 ст. 79 Закону України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005, також закріплює поняття абсолютного судового імунітету, який проявляється таким чином, що потерпіла сторона може залучити іноземну державу як відповідача або як третю особу, а також може накласти арешт на її майно й звернути стягнення на нього лише за офіційною згодою компетентних органів відповідної держави (Верховна Рада України, 2005). Така норма яскраво ілюструє всі ознаки абсолютного імунітету.

Поряд з цим слід звернути увагу на положення ст. 12 Конвенції ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності від 02.12.2004, відповідно до якої іноземна держава не може використовувати юрисдикційний імунітет перед судом іншої держави, якщо справа стосується необхідності відшкодувати шкоду за знищене майно, спричинення смерті чи тілесних ушкоджень у результаті ймовірних дій самої іноземної держави. Аналогічна норма міститься у ст. 11 Європейської конвенції про імунітет держав від 16.05.1972 (Council of Europe, 1972; The UN General Assembly, 2004).

Варто зауважити, що нині ні Україна, ні РФ не ратифікували обидві Конвенції, хоча й підписали їх. У будь-якому випадку положення згаданих міжнародних договорів відображають сучасну тенденцію розвитку міжнародного права, яка полягає у визнанні концепції обмеженого судового імунітету на противагу абсолютному захисту. Така позиція підтверджується практикою Європейського суду з прав людини, адже в рішенні від 14.03.2013 у справі «Олейніков проти Росії» Суд вказав, що положення згаданої вище Конвенції ООН повинні застосовуватися відповідно до звичаєвого міжнародного права, навіть якщо іноземна держава не ратифікувала такий міжнародний договір (HUDOC, 2013). У рішенні від 23.03.2010 у справі «Цудак проти Литви» Суд також визнав, що як у міжнародному праві, так і в праві окремих держав усе частішою є тенденція до обмеження застосування принципу абсолютного судового імунітету. Водночас, якщо таке обмеження допускається, воно неодмінно має переслідувати законну мету та бути їй пропорційним (HUDOC, 2010).

На підставі зазначених вище положень Верховний Суд України 14.04.2022 за результатами розгляду справи № 308/9708/19 прийняв ключову Постанову, яка регламентує право позивачів ігнорувати концепцію абсолютного судового імунітету РФ та у разі належних підстав зазначати державу-агресора безпосереднім відповідачем без направлення попередніх запитів до Посольства РФ (Верховна Рада України, 2022). Для

забезпечення принципу змагальності РФ як відповідачу направляється копія ухвали про відкриття провадження в конкретній справі, копія позовної заяви з копіями доданих до неї документів. Ні міжнародне, ні національне законодавство України не забороняє РФ подавати відзиви на позов у порядку та у строки, визначені законодавством України. Водночас, як демонструє судова практика останніх років, попри належне повідомлення про час і місце розгляду справи, представники відповідача на судові засідання не з'являються, причин своєї неявки не повідомляють.

2. Модернізація інституту відшкодування збитків, завданих під час російсько-української війни: актуальні виклики та перспективи вирішення

Першим із національних засобів реалізації репараційних ініціатив є звернення до суду з цивільним позовом у межах кримінального провадження на підставі ч. 1 ст. 1177 ЦК України. Так, цивільний позов може бути задоволений, а компенсація – виплачена лише в тому випадку, коли факт кримінального правопорушення встановлений судом, а правопорушник визнаний винним (Верховна Рада України, 2003).

Основним недоліком цього механізму є те, що перспектива отримання компенсації повністю залежить від вирішення кримінальної справи. На відміну від звичайного цивільного позову, поданого не в межах кримінального провадження, відповідачем не може виступати РФ як цілісна держава, цілком навпаки – відповідачем буде конкретна особа, найчастіше сам військовослужбовець РФ або будь-який інший представник окупаційної адміністрації держави-агресора. За винятком комбатантів, захоплених Україною, важко встановити особу військовослужбовців РФ, винних у вчиненні злочину. Іншими словами, громадянам України буде вкрай важко з використанням інструментів кримінального провадження домогтися винесення обвинувального вироку, а навіть якщо винність особи буде доведена, судовий розгляд здебільшого проводиться в заочній формі без безпосередньої участі відповідача. Виняток з цих справ становить відкриття кримінального провадження проти військовослужбовців РФ, винність яких доведена на підставі поданих доказів. Отож, такий спосіб притягнення до відповідальності де-факто на роки відтермінує перспективу отримання будь-яких відшкодувань.

Найбільш оптимальний варіант для фізичних осіб – громадян України – подання цивільного позову про відшкодування матеріальної або моральної шкоди, не пов'язаного з відкриттям кримінального провадження. Такі справи розглядаються на підставі статей 22, 23, 1166 та 1167 ЦК України, які встановлюють право особи на отримання належного відшкодування (Верховна Рада України, 2003).

До прикладу, у серпні 2020 року ОСОБА_1 – учасник бойових дій – звернувся до Солом'янського районного суду м. Києва з позовом до РФ в особі Посольства РФ в Україні про від-

шкодування моральної шкоди в розмірі 1 млн грн. Під час обґрунтування позовних вимог ОСОБА_1 зазначає, що внаслідок тимчасової окупації Автономної Республіки Крим він не може повернутися на свою батьківщину через загрозу нелюдського поводження до нього як учасника бойових дій держави-супротивника. Ухвалою Солом'янського районного суду м. Києва від 31.05.2021 провадження у справі № 760/17232/20 було закрито, зважаючи на ту обставину, що Посольство РФ в Україні не надало згоду на розгляд зазначеної справи у судах України та на набуття ним статусу відповідача. Постановою Київського апеляційного суду від 08.09.2021 Ухвалу суду першої інстанції залишено без змін. Водночас на противагу цим рішенням Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду України, керуючись Постановою від 14.04.2022 у справі № 308/9708/19, скасував усі попередні рішення та повернув скаргу до суду першої інстанції для продовження розгляду (Верховний Суд України, 2022). Урешті, Рішенням Солом'янського районного суду м. Києва від 30.03.2023 позов ОСОБИ_1 був задоволений, з РФ має бути стягнуто моральне відшкодування в розмірі 1 млн грн (Солом'янський районний суд м. Києва, 2023). Показово також є справа № 490/9551/19, у якій Постановою Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду України від 08.06.2022 підтверджено можливість позивача стягнути з РФ моральне відшкодування в розмірі 964 453 грн. Позовні вимоги були обґрунтовані тим, що ОСОБА_1 разом зі своєю родиною був зареєстрований в Автономній Республіці, яка нині має статус тимчасово окупованої. Негативні наслідки збройної агресії РФ, зокрема, повсюдні прояви насильства та порушення прав людини, особисто для нього призвели до неможливості проживання за попередньою адресою, а тому у квітні 2014 року він вимушено перемістився до Миколаєва. У результаті бойових дій ОСОБА_1 втратив роботу, налагоджений побут, сталі соціальні зв'язки та можливість проживання на рідній землі. Таким чином, ОСОБА_1 вважає, що має всі підстави для стягнення з відповідача моральної компенсації (Верховний Суд України, 2022).

Особливо актуальним також залишається питання відшкодування збитків для юридичних осіб, адже нині важко уявити бізнес, який би не зазнав жодних збитків внаслідок збройної агресії РФ.

Згідно з базовим положеннями, передбаченими ст. ст. 3 і 4 Господарського процесуального кодексу України, право на звернення до господарського суду мають юридичні особи та фізичні особи-підприємці, а також інші суб'єкти, вичерпний перелік яких передбачений чинним законодавством. За загальним правилом, позов пред'являється до суду за місцезнаходженням відповідача, водночас виключна юрисдикція передбачає, що розгляд спорів, які виникають з приводу нерухомого майна, належить до компетенції господарських судів за місцезнаходженням такого майна (Верховна Рада України, 1991). Виняток становлять окремі справи, у яких

суди першої інстанції скеровували матеріали до Господарського суду м. Києва, мотивуючи це тим, що Посольство РФ в Україні зареєстроване в Києві, а отже, такі справи повинні розглядатися за місцезнаходженням відповідача (справа № 910/12487/22). Водночас вважаємо за необхідне зазначити, що така практика не є усталеною і суди в 90% випадків погоджуються з рішенням позивача керуватися правилами виключної підсудності.

До слова, ми також проаналізували тенденції серед позивачів – юридичних осіб щодо обрання належного відповідача. Зібравши дані з Єдиного державного реєстру судових рішень, можна спостерігати такі варіанти відповідачів:

- РФ в особі Міністерства юстиції РФ: справи №№ 916/2415/22, 905/799/22, 913/206/22, 910/12478/22 та багато інших справ;

- РФ в особі Уряду РФ: справа № 913/218/22;

- РФ в особі Міністерства оборони РФ: справа № 910/10517/22;

- РФ в особі Посольства РФ в Україні: справа № 911/1832/22;

- РФ в особі Генеральної Прокуратури РФ: справа № 925/903/22;

- РФ в особі Президента РФ: справа № 910/9799/22.

На наше переконання, належним відповідачем у справах про відшкодування збитків, завданих воєнними діями, буде саме РФ в особі Міністерства юстиції РФ, адже саме цей державний орган наділений компетенцією представляти державу в міжнародних правовідносинах.

Практика національного судочинства доводить, що нині юридичні особи, бізнес яких постраждав від наслідків збройного конфлікту, мають усі законні підстави отримати право на матеріальне відшкодування. Так, у справі № 911/2065/22 Господарський суд Київської області дійшов висновку, що вимога позивача ТОВ «Юніверсал Фіш Компані» щодо матеріального відшкодування за знищене майно в розмірі 477 484 345,58 грн (еквівалентно майже 12 млн дол. США) є законною, обґрунтованою та документально доведеною. Крім того, є ефективним способом захисту порушеного права в розумінні Європейської Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (Господарський суд Київської області, 2023).

Серед інших, не менш цінних для вивчення справ, слід виділити позов ТОВ «Трейдерджи» до РФ в особі Міністерства юстиції РФ, короткий зміст якого розкривається в тому, що з 24.02.2022 територія Ізюмської міської територіальної громади була тимчасово окупована збройними угрупованнями РФ. Майно позивача залишилося на складі в м. Ізюм і з початку повномасштабного вторгнення доступу та можливості вивезти товарно-матеріальні цінності позивач не мав. Після деокупації території міста і появи можливості дістатися до орендованого приміщення позивач з'ясував, що належне підприємству майно, яке перебувало в орендованому складі, відсутнє. Наявні докази, зокрема,

відеозаписи з камер спостереження і численні показання свідків, довели, що майно було викрадене й вивезене збройними формуваннями РФ під час окупації. Господарський суд Київської області підтримав вимоги ТОВ «Трейднерджи», зокрема, аргументуючи це таким твердженням: «Ефективний засіб захисту повинен забезпечити поновлення порушеного права, а в разі неможливості такого поновлення (адже майно позивача було безслідно викрадене) – гарантувати юридичній особі можливість отримання нею відповідного відшкодування. Права особи в суді повинні бути захищені таким способом, який реально відновить її порушені інтереси». За результатами розгляду справи юридична особа ТОВ «Трейднерджи» має право на отримання відшкодування від РФ у розмірі 24 942 000,00 грн (Господарський суд Харківської області, 2023).

Також не менш актуальною є проблема отримання юридичними особами матеріального відшкодування за рухоме й нерухоме майно, щодо якого позивач втратив ефективний контроль через неможливість швидкої деокупації території. Так, у справі № 913/218/22 фермерське господарство «Лани Айдарщини» просить стягнути з РФ в особі Уряду РФ відшкодування в розмірі 59 208 256 грн, обґрунтовуючи позовні вимоги тим, що внаслідок окупації с. Дмитрівка (Луганська область) фермерське господарство позбавлене права розпоряджатися та користуватися належним йому майном. У переліку втраченого є товарно-матеріальні цінності загальною вартістю понад 32 млн грн, транспортні засоби (сільгосптехніка), біологічні активи й поголів'я великої рогатої худоби. Керуючись принципом більшої вірогідності, а також принципом справедливості й доведеності, Господарський суд Луганської області зробив висновок про те, що окупація с. Дмитрівка (перебування якого під незаконним окупаційним режимом на час вирішення спору становило більше 16 місяців), а також захоплення активів господарства є безпосередньою причиною порушення права власності позивача щодо згаданого вище майна. Фермерське господарство «Лани Айдарщини» має всі законні підстави на отримання матеріального відшкодування від РФ (Господарський суд Луганської області, 2023).

Висновки. Таким чином, слід зазначити, що концепція абсолютного судового імунітету держави, у тому числі в приватно-правових спорах, перебуває в безпосередньому конфлікті з феноменом збройної агресії. Правило абсолютного імунітету було запроваджене міжнародною спільнотою в мирний час, а якщо ж одна зі сторін вибрала збройну агресію як спосіб вирішення конфлікту застосовувати це правило марно, адже агресор використовує незаконні інструменти для забезпечення своїх загарбницьких інтересів і не виявляє бажання припинити розпочате. З огляду на це нині вкрай актуальним залишається питання отримання матеріального відшкодування фізичними та юридичними особами завдяки системі національних судів України. Як демонструє відносно нова

практика судочинства, у разі належного підтвердження причинно-наслідкових зв'язків позивач наділяється правом на отримання законного відшкодування. Разом із тим не слід забувати, що якісне судове рішення – це виконане судове рішення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Case of Cudak v. Lithuania. Application No. 15869/02. 23 March 2010. HUDOC – The European Court of Human Rights : вебсайт. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97879> (дата звернення: 15.01.2024).
2. Case of Oleynikov v. Russia. Application No. 36703/04. 14 March 2013. HUDOC: The European Court of Human Rights : вебсайт. URL: (дата звернення: 15.01.2024).
3. European Convention on State Immunity. European Treaty Series. No 74. Basle, 16 May 1972. Council of Europe : вебсайт. URL: <https://rm.coe.int/16800730b1> (дата звернення: 15.01.2024).
4. United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property. A/RES/59/38. UN General Assembly : вебсайт. URL: (дата звернення: 15.01.2024).
5. Господарський процесуальний кодекс України : Кодекс України від 06 лист. 1991 р. № 1798-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6.
6. Постанова Касаційного цивільного суду в складі Верховного Суду України від 14.04.2022 у справі № 308/9708/19. Верховний Суд України : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104086064> (дата звернення: 15.01.2024).
7. Постанова Касаційного цивільного суду в складі Верховного Суду України від 08.06.2022 у справі № 490/9551/19. Верховний Суд України : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104728451> (дата звернення: 15.01.2024).
8. Постанова Касаційного цивільного суду в складі Верховного Суду України від 18.05.2022 у справі № 760/17232/20-ц. Верховний Суд України : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104635312> (дата звернення: 15.01.2024).
9. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 черв. 2005 р. № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32.
10. Рішення Господарського суду Київської області від 08.03.2023 у справі № 911/2065/22. Господарський суд Київської області : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108985076> (дата звернення: 15.01.2024).
11. Рішення Господарського суду Луганської області від 04.08.2023 у справі № 913/218/22. Господарський суд Луганської області : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112209653> (дата звернення: 15.01.2024).
12. Рішення Господарського суду Харківської області від 21.04.2023 у справі № 922/323/22. Господарський суд Харківської області : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109932157> (дата звернення: 15.01.2024).
13. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 30.03.2023 у справі № 760/17232/20. Солом'янський районний суд м. Києва : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114824738> (дата звернення: 15.01.2024).
14. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40.

REFERENCES:

1. Case of Cudak v. Lithuania. Application No. 15869/02. 23 March 2010. HUDOC – The European Court of Human Rights. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97879> [in English].
2. Case of Oleynikov v. Russia. Application No. 36703/04. 14 March 2013. HUDOC: The European Court of Human Rights. Retrieved from: [in English].
3. European Convention on State Immunity. European Treaty Series. No 74. Basle, 16 May 1972. Council of Europe. Retrieved from: <https://rm.coe.int/16800730b1> [in English].

4. United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property. A/RES/59/38. *UN General Assembly*. Retrieved from: [in English].

5. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Commercial Procedure Code of Ukraine]. (1991, November 6). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1992, № 6 [in Ukrainian].

6. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu v skladі Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 14.04.2022 u spravi № 308/9708/19 [Resolution of the Civil Court of Cassation of the Supreme Court of Ukraine dated 14.04.2022 in case No. 308/9708/19]. *Verkhovnyi Sud Ukrainy – Supreme Court of Ukraine*. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104086064> [in Ukrainian].

7. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu v skladі Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 08.06.2022 u spravi № 490/9551/19 [Resolution of the Civil Court of Cassation of the Supreme Court of Ukraine dated 08.06.2022 in case No. 490/9551/19]. *Verkhovnyi Sud Ukrainy – Supreme Court of Ukraine*. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104728451> [in Ukrainian].

8. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu v skladі Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 18.05.2022 u spravi № 760/17232/20-ts [Resolution of the Civil Court of Cassation of the Supreme Court of Ukraine dated 18.05.2022 in case No. 760/17232/20-ts]. *Verkhovnyi Sud Ukrainy – Supreme Court of Ukraine*. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104635312> [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy «Pro mizhnarodne pryvatne parvo» № 2709-IV [The Law of Ukraine “On Private International Law” № 2709-IV]. (2005, June 23). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2005, № 32 [in Ukrainian].

10. Rishennia Hospodarskoho sudu Kyivskoi oblasti vid 08.03.2023 u spravi № 911/2065/22 [Decision of the Commercial Court of Kyiv Region dated 08.03.2023 in case No. 911/2065/22]. *Hospodarskyi sud Kyivskoi oblasti – Commercial Court of Kyiv region*. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108985076> [in Ukrainian].

11. Rishennia Hospodarskoho sudu Luhanskoi oblasti vid 04.08.2023 u spravi № 913/218/22 [Decision of the Commercial Court of Luhansk Region of 04.08.2023 in case No. 913/218/22]. *Hospodarskyi sud Luhanskoi oblasti – Commercial court of Luhansk region*. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112209653> [in Ukrainian].

12. Rishennia Hospodarskoho sudu Kharkivskoi oblasti vid 21.04.2023 u spravi № 922/323/23 [Decision of the Commercial Court of Kharkiv region dated 21.04.2023 in case No. 922/323/23]. *Hospodarskyi sud Kharkivskoi oblasti – Commercial Court of Kharkiv region*. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109932157> [in Ukrainian].

13. Rishennia Solomianskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 30.03.2023 u spravi № 760/17232/20 [Decision of the Solomyansky District Court of Kyiv dated 30.03.2023 in case No. 760/17232/20]. *Solomianskyi raionnyi sud m. Kyieva – Solomianskyi District Court of Kyiv*. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114824738> [in Ukrainian].

14. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. (2003, January 16). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2003, № 40 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.02.2024
The article was received 26 February 2024